

Tisztelt gyászoló családtagok, barátok, kollégák!

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara Gordosné dr. Szabó Annát saját halottjának nyilvánította.

Másfél hónapja kopog bennem egyre makacsabb ütéssel ez a két szó, foglalkoztat egyre konokabban ez a kifejezés: *saját halott*. Mit jelent ez? Van ennek értelme? Annak, hogy *saját halál*, annak nagyon is van. A kortárs magyar irodalom egy fontos könyve viseli ezt a címet, újra is olvastam, éppen most, a születés ünnepe körüli napokban. Arról tudósít, amit, mióta az ember gondolkodik – és leginkább persze önmagáról gondolkodik –, tudása origójának kell tekintsen: arról tehát, hogy létezésünk alapvető, lényegi attribútuma a végessége, az emberi egzisztencia csak mint a megszűnés felé tartó mozgás értelmezhető és nyer értelmet, semmi sem inkább a sajátunk, mint személyes létezésünk esendősege, halandó mivoltunk, semmikor nem vagyunk, leszünk jobban önmagunk, mint halálunk pillanatában. És adjuk bármelyik lehetséges választ a „lesz-e folytatás?” kérdésre, ez a pillanat mindkét esetben döntő jelentőségű. „Memento mori.” Annak számára, aki hisz a folytatásban, azért, mert a hite szerint rá váró továbblétezés miatt nem mindegy, mit végzett és mit mulasztott az éppen lezárt életút során. Annak számára pedig, aki nem hisz a folytatásban, a végérvényesnek és jóvátehetetlennek tekintett elmúlás miatt nem mindegy, mit végzett és mit mulasztott az éppen lezárt életút során. Gondoljuk így vagy úgy, nincs semmi tehát, ami inkább és csak a miénk lenne, mint a saját halálunk, nincs sorsesemény, amikor inkább magunk és önmagunk lennénk, mint akkor – majd, egyszer, de egyszer bizonyosan –, amikor meghalunk. „Éltem, és ebbe más is belehalt már.”

Mit jelent azonban az, hogy saját halott? Hogyan lesz valaki más a miénk akkor, éppen akkor, amikor megválunk tőle? Hogyan lesz a halála által a sajátunk? Mit jelenthet az, hogy Gordosné dr. Szabó Annát, Anikót, halálában is a sajátunknak tudjuk, fizikai létezése múltával is a magunkénak tekintjük? Csakis azt jelentheti, csakis úgy lehet értelme, hogy egész életében a magunkénak tekinthettük, közénk tartozott, s ezt a közénk tartozást, a sajátunkénak érzést – a birtokos eset minden kisajátítást és kizárólagosságot sugalló felhangját felvállalva – egész életpályájára, annak minden szakaszára, s így lezártára nézve is valódinak, érvényesnek láthatjuk. A gyógypedagógusok közössége sajátjaként tekinthet és tekint rá, olyasvalakire emlékezve és olyasvalakit őrizve meg hosszú-hosszú ideig kollektív emlékezetében, aki személyében, gondolataiban, elméleti és gyakorlati munkásságában évtizedeken keresztül alakította és befolyásolta ennek a közösségnek a kereteit, fejlődését, gondolkodását.

Egy vele készült interjúban elmesélte, hogy gyermekora Debrecen környéki színterén a lakosság jelentős része átmeneti munkára szerződött, úgynevezett „vákáncsos” volt: egyszerű, földkunyóban lakó erdei munkás, aki a szerződésben vállalt néhány év alatt kiirtotta az erdőt egy meghatározott területről és termőfölddé tette, majd munkája

végeztével továbbvándorolt. Anikó, aki – mint oly sokan nemzedéktársai közül – nem kevés esetlegesség után került a gyógypedagógusi pályára, szívós munkával tette termőterületté választott szaktudománya általános elméletét és történeti vonatkozásait, de nem vándorolt tovább, hanem több mint fél évszázadon keresztül gondos gazdaként figyelte és ügyelte annak növekedését. A Főiskola, a MAGYE, a Gyógypedagógiai Szemle mind-mind terepei voltak ennek az építkezésnek, és minden erőfeszítése, szívós munkájának minden eleme egy irányba mutatott: oktatóként, majd főigazgatóként az őt megillető rangra emelni a gyógypedagógus-képzést, tudományként megalapozni és elismertetni a gyógypedagógiát, folyamatosan fejleszteni az ellátórendszert, végső soron elősegíteni a fogyatékos emberek társadalmi beilleszkedését. Nem tudom, van-e ma Magyarországon még egy szakterület, ahol ennyire evidensen érzékelhető lenne egy iskolateremtő személyiség szinte mindenre kiterjedő hatása. Azt tudom, hogy nincs ma Magyarországon gyógypedagógiai intézmény, ahol ne dolgoznának Gordosné-tanítványok, nincs egyetlen szakember, aki vagy ne lett volna személyesen a hallgatója, vagy – ha már Anikó aktív korszaka után kezdte meg tanulmányait – ne tanulna és vizsgázna mind a mai napig a könyveiből. Az utolsó napokig jelen volt, ott volt a kar mindennapjaiban: amikor bejött az Ecseri úti épület főbejárata melletti szobájába, mindig tárva-nyitva hagyta az ajtót, lehetetlen volt úgy elmenni a folyosón, hogy ne vette volna észre és ne hívta volna be azonnal az embert egy kérdés, egy tanács, egy rövidebb-hosszabb, olykor nagyon hosszú eszmecsere erejéig.

Gordosné dr. Szabó Annát az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara saját halottjának nyilvánította. Nem volt más lehetősége, nem volt más lehetőségünk. Anikó egész életében és annak lezárultával is a miénk, nyomot hagyott egy szakterület és egy szaktudomány fejlődésében, nyomot hagyott fél évszázad mester-tanítványi kapcsolataiban, nyomot hagyott intézményekben és szervezetekben. A gyógypedagógusok különös, szoros összetartozást és megtartó értékrendszert jelentő közössége emblematikus, közösségformáló egykori vezetőjétől búcsúzik most. Valakitől, akit a sajátjának érezhet és tudhat. Életében is a sajátjának érezhette és tudhatta, és élete elmúltával, még nagyon sokáig a sajátjának fogja érezni és tudni.

Kedves Anikó, nyugodj békében!